

Happening Pamatuj! proběhl již podvanácté

Na půdě Evangelické církve metodistické (ECM) v Ječné ulici, v Praze 2 se uskutečnilo již tradiční setkání, které připomnělo tragickou událost v noci z 8. na 9. března 1944, kdy bylo zavražděno 3792 nevinných lidí z rodinného tábora z Terezína v plynových komorách koncentračního tábora Osvětim-Březinka. Jednalo se o největší jednorázovou vraždu československých občanů za 2. světové války. A tamtéž, 10. a 11. července, přišlo najednou o život dalších více než 6500 nevinných lidí. Byli vyhlazeni proto, že se narodili jako Židé...

„*To naše vzpomínání není zahledění do minulosti, je to zdroj orientace v přítomnosti a do budoucnosti,*“ uvedla o pořadu Jana Křížová, farářka ECM, která všechny účastníky události přivítala. A jak už se stalo zvykem, dle zakladatele happeningu Marka Šlechty, zazněla nejprve československá hymna, pak hymna státu Izrael – tedy Hatikva – což je píseň o naději a poté ještě Šema Jisra'el (znamenající Slyš, Izraeli. Je to vyznání víry v Hospodina.). Trojlístek právě těchto písní údajně Židé zpívali cestou do plynových komor koncentračních táborů...

„*Každým rokem se snažím happening dramaturgicky inovovat a posouvat dál. Po kolektivním nářku jsem poukazovala na kulturní a duchovní dědictví židovských autorů a letos jsem v programu přivítala esej o odpuštění,*“ řekla Radana Šatánková, básnička a spoluřadatelka pořadu. Ta také vystoupila spolu s Hanou Alisou Omer, významnou malířkou, jež představuje druhou generaci po holocaustu a která tuto těžkou skutečnost překonala právě díky autorské tvorbě. Svou báseň přednesla paní Omer hebrejsky, Šatánková četla české znění překladu, přesněji řečeno přebásnění. Poté byla představena další pozoruhodná báseň, kterou H. A. Omer přepsala na papír z *Pomníku obětem holocaustu*. Jeho autorem je izraelský sochař Israel Hadany (*1941). Dílo, venkovní plastika, věnovaná obětem šoa, je od roku 1996 k vidění v Parku Charloty Garique Masarykové v Praze 6. Tato trojice odlišně tvarovaných dutých pylonů z korodovaného plechu se nachází poblíž ambasády státu Izrael. Jeden sloup je z plného materiálu, do dalšího jsou vyřezány hranice Československa před 2. sv. válkou a ve stěnách třetího z nich je vyřezán hebrejským písmem text Hadanyho básně s názvem *Ti, kdo nesou vzpomínky na všechen čas*.

Další autor, jehož básně R. Šatánková přednesla, je nedávno zesnulý podskalský básník Ivan Kruis (1952–2024), editor, publicista, knižní historik, člen Umělecké besedy. Reflektoval téma šoa například verši: „*s pamětí historie je odváželi z ghett / s moudrostí stáří / i mladou láskou a dychtěním po všem... / a půvabem dětských let / kolikrát jsem tě směl vidět? / než mi tě vzali (...).*“

Emotivní stránku při večeru podtrhla kromě veršů také zpěvačka a kytaristka Katka Sarközi s vlastní tvorbou. Její vystoupení přítomné diváky nadchlo a pozvalo k další spolupráci do budoucna. V prostoru byla také doprovodná minigalerie – k vidění byly obrazy výtvarnice Vlasty Polívkové z literárně-dramatického klubu Dialogu na cestě. Téměř na závěr zazněla esej od zakladatelky Dialogu na cestě – Olgy Nytové, spisovatelky, působící v duchovenské službě Církve československé husitské. Eсей nesla název *Odpuštění jako přesah Boha k nám*. Věnovala se různým životním okolnostem a situacím, ve kterých se člověk nachází, a ukazovala inspiraci, kde brát sílu odpustit. Skutečným zakončením akce bylo požehnání od farářky ECM Jany Křížové. Pronesla *Slovo na cestu* – závěr Žalmu 121: „*Hospodin je tvůj ochránce, Hospodin je ti stínem po pravici. Ve dne tě nezasáhne slunce ani za noci měsíc. Hospodin tě chrání ode všeho zlého, on chrání tvůj život. Hospodin bude chránit tvé vycházení a vcházení nyní i navěky.*“ Verše z Písma oslovily a rezonovaly toho večera podle vyjádření všech přítomných v jejich myslích a srdcích.

Radana Šatánková

IVAN KRUIS – Cyklus „ŠOA“ /ukázka/

Šoa IV – Židovský hřbitov
náhrobní kameny a kamínky
na hrobech
za dne přibývají malé další

jsou touhami neztracenými v koncentracích
velikým smírem odevzdaným životu
i smrti
láskou hrůzami podepřenou
ve slovech věčné naděje i důvěry ptačí

Šoa V

z nebe spuštěná slova
na větvích
kde hřadují supi
po hodech
ubitá strážní
pažbami automatů
výkřiky
na apelplatzu
na schodech
pochody do nikam
se sprchami
v závěru
bez návratu
bez přežití
bez vědomí národů

Šoa I

s pamětí historie je odváželi z ghett
s moudrostí stáří
i mladou láskou a dychtěním po všem...
a půvabem dětských let
kolikrát jsem tě směl vidět? než mi tě vzali
s německým pokřikem v temné noci
pláčem a tíhou let
nebyl jsem Žid a miloval jsem tě
s rukama vzpaženýma bezradně
do toho občas štěkl automat a úzkost zavyla
ozvěnou mi byly prázdnota duše a velký strach
který roubuje smrt na kmeny zpráv
pokud někdy dojdou
vylezla jsi do vozu
zhasla jsi
s marnou touhou žít a milovat
tolik zkoušené pokolení
proč? odpověď hledej v jejich osudech
brundibárova oslovení

Šoa III

mateřídouška a zeměžluč
lipový květ a kopřivové thé
a řada dalších bylin s názvy českými
je marné říkat okupantům ne!
a duši si trhat pod hvězdami žlutými
nejde to zásobník cvakne
oči pasou po cíli

prst stiskne lučik
smrt patro kolikáté?
otázky v pláči odpovědi jasné
nepatrný počet navštíví zahradu
chudobka třezalka pampeliška pryšec
do sáčků k léčení se trhají pomalu...

O AUTOROVI

Mgr. IVAN KRUIS (19. 4. 1952–26. 2. 2024), editor, publicista, knižní historik, člen Umělecké besedy, známý také jako „podskalský básník“. Nejvýrazněji se autor představil básnickou skladbou *Podskalská romance*. Její osud zprvu nebyl snadný – tato inscenace básnického dialogu v podání Magdaleny Rychlíkové a Martina Štěpánka z r. 1979 musela být v Československém rozhlasu povinně smazána. Stalo se tak po Štěpánkově emigraci v roce 1981. Až v červnu 2015 našla básnická skladba *Podskalská romance* svoje první čtenáře. Milostný dialog je vydán v bibliofilské úpravě (grafika a ilustrace: Michaela Schrecková) v počtu číslovaných výtisků spolu se zachráněným a obnoveným zvukovým záznamem na CD nosiči.

Posledním příspěvkem /kromě rozepsaných pamětí a poslední básnické knížky/, který zazněl na veřejnosti, byl cyklus Šoa, sepsaný během několika dní v únoru 2024 pro Happening Pamatuj!

Připravila: Radana Šatánková, se svolením autora